

Wie regelt het straks?

Chanien Engelbertink

is notarieel jurist, en grondlegger en ontwikkelaar van het levens-testament.

Minne Buwalda

is filosoof en schreef het boek *Het verhaal dat je nalaat*.

Annette van Riemsdijk

is nalatenschapsmediator, rechter en advocaat.

We denken liever niet na over ziekte en geestelijke aftakeling. Maar wie bestiert je geldzaken als je bijvoorbeeld dement wordt? Hoe voorkom je dat er dingen met je gebeuren die je niet wilt? Je regelt het met een levenstestament.

‘In het levenstestament maak je je diepste wensen kenbaar’

Een levenstestament. Is dat wel nodig? Of is dat meer iets voor later? Het is slim om er wél tijdig over na te denken, zegt advocaat en nalatenschapsmediator Annette van Riemsdijk.

Wat is een levenstestament?

“Een levenstestament wordt weleens verward met een ‘gewoon’ testament. In een levenstestament kun je vastleggen wie voor je belangen opkomt als je dat zelf door ziekte, ouderdom of een ongeluk niet meer kunt. Dit kun je zo specifiek maken als je zelf wilt. Dat de poes naar iemand gaat met een grote achtertuin bijvoorbeeld. Dat je ex-man niet op bezoek komt als je in coma ligt. Of dat iedereen op je uitvaart zich in het lichtgroen kleedt.”

De uitvaart is toch het terrein van het testament?

“Nee, in het testament gaat het vooral over wat er met je bezittingen gebeurt als je dood bent. Wensen over je uitvaart en wat er met je lichaam gebeurt vallen onder het levenstestament.”

Moet je je kinderen kenbaar maken dat je een levenstestament hebt?

“Dat zou ik zeker doen. Sterker nog: betrek ze erbij. Zo kan iedereen meedenken over de rol die hij of zij wil spelen. Laatst had ik een zaak waarin een moeder haar dochter wilde aanwijzen als enige gevolmachtigde. De dochter die ic-verpleegkundige is vond zichzelf niet geschikt voor het financiële deel, maar wilde wél meebeslissen over de medische behandelingen.

De zoon heeft toen de financiën op zich genomen. Zo kreeg iedereen een taak waar hij of zij goed in is.”

Het is nogal wat, dat een gevolmachtigde zomaar je huis mag verkopen. Of met je pinpas op pad mag gaan.

“Daarom moet de gevolmachtigde een persoon zijn in wie je het volste vertrouwen hebt. Het is ook slim om twee gevolmachtigden of een toezichthouder aan te stellen. De ic-verpleegkundige over wie ik het eerder had, werd toezichthouder over de financiën van haar moeder, zodat de zoon geen gekke dingen kon doen met moeders geld.”

Zijn mensen bang voor misbruik van familieleden als ze in coma liggen of dement zijn?

“Soms zijn mensen daar inderdaad bang voor. Veel twijfels en angsten worden niet uitgesproken. Als je een levenstestament laat opstellen bij een notaris of advocaat die ook mediator is, komen deze onderliggende vragen wel op tafel. Dat kan tot goede gesprekken leiden. Laatst sprak ik een oudere vrouw die in haar levenstestament wilde opnemen dat haar leven zou worden beëindigd als ze alzheimer zou krijgen. Ze was bang haar kinderen tot last te zijn. Toen haar kinderen dit hoorden, schoten ze vol: ‘Mama, je was er altijd voor ons. We willen het liefst dat je zo lang mogelijk bij ons blijft.’ Deze vrouw heeft haar euthanasiewens toen teruggedraaid. Daaruit blijkt dat het levens-testament niet alleen een volmacht is, maar ook een instrument om angsten weg te nemen en je diepste wensen kenbaar te maken.”

ZOLANG JE
WILSBEKWAAM
BENT,
KUN JE DINGEN
WIJZIGEN

De kosten van een
levenstestament
variëren tussen € 200
en € 937. Naarmate
het levenstestament
ingewikkelder wordt,
loopt de prijs op.

Bron: degoedkoopstenotaris.nl

‘IK VIND HET EEN EER DAT MIJN MOEDER ME DIT TOEVERTRUWDT’

Rachel (38) uit Haarlem: “Vorig jaar organiseerde mijn moeder (73) een familie-uitje naar de Ardennen. Ze wilde iets met ons bespreken. De man van haar beste vriendin had hoge schulden gemaakt toen hij dement was. Dat had haar aan het denken gezet. Mocht mijn moeder ernstig ziek worden, dan wil ze dat het goed is geregeld. Ik had nog nooit van het levenstestament gehoord en schrok een beetje van de verantwoordelijkheid. Als mijn moeder iets overkomt, ga ik haar belasting- en geldzaken regelen. Behalve als ik in het buitenland zit; dan neemt mijn zusje deze taak op zich. Dat hebben we laten vastleggen. Mijn zusje begrijpt de keuze van mijn moeder goed. Ze heeft drie kinderen, een eigen bedrijf en woont aan de andere kant van het land. Ik woon praktisch om de hoek, dus ik zie mijn moeder vaker. Ik ben ook degene die de gesprekken voert met de artsen als mijn moeder ernstig ziek wordt. Het zijn dingen waar ik liever niet over nadenk, maar ik ben blij dat ik weet wat mijn moeder het liefst wil. Ze is een levensgenieter en wil zo lang mogelijk van ons en haar kleinkinderen genieten. Maar bij ondraaglijk lijden, zonder kans op genezing, hoeft het voor haar niet meer. Ik vind het een grote verantwoordelijkheid, maar ook een eer dat mijn moeder me dit toevertrouwt.” ▶

HOE MAAK JE HET BESPREEKBAAR?

Hoe moeilijk het ook is om over ziekte en het naderende einde te praten, het is wél belangrijk dat je dat doet. Vermoeidheid en stress staan verstandig praten in de weg. Kies een goed moment, bijvoorbeeld tijdens een familieavond. Breng het onderwerp voorzichtig ter tafel. Jij hebt je misschien verzoend met de gedachte dat je bij vergevorderde dementie niet verder wilt leven, maar realiseer je dat mensen hier heel verschillend over kunnen denken. Betrek alle kinderen erbij. Zo voorkom je dat familieleden zich buitengesloten voelen. Of erger, dat ze later zeggen: ‘Jij hebt mama overgehaald, want je hebt zelf belang bij het regelen van haar financiën.’

Wees eerlijk (ook naar jezelf). Vertel dat je nadenkt over het opstellen van een levenstestament. En duik ook een laag dieper: waarom vind je het belangrijk? Wil je geen ballast zijn voor je omgeving? Ben je bang dat er ruzie ontstaat over geld? Wees tactvol, toon respect en verklaar waarom je iemand als gevolmachtigde wilt aanwijzen (‘Ze woont dichtbij’ of ‘Hij kent mijn bedrijf door en door’). Openheid nu zorgt voor duidelijkheid later. Laat de familie meedenken; misschien heb je het meest vertrouwen in je oudste zoon, maar is je punctuele dochter geschikter voor het bestieren van de administratie. Door taken slim te verdelen, creëer je draagvlak binnen de familie.

5 Vragen over het levenstestament

1 Wat leg je vast?

“Dat kan van alles zijn,” zegt notarieel jurist Chanien Engelbertink. “Je kunt iemand aanwijzen die betalingen en schenkingen mag doen uit jouw naam. Iemand die voor je kinderen zorgt als je door een ongeluk in coma raakt, of die je website en social media-accounts beheert.” Wil je dat je labrador niet naar het asiel gaat? En wens je enkel korenbloemen en vioolmuziek op je begrafenis? Ook dat kun je vastleggen. Verder is het handig om na te denken over hoeveel medische zorg je nog wilt op je sterfbed. Zo kun je in het levenstestament aangeven wat je niet wilt (reanimatie, ziekenhuisopname) of juist wel wilt (euthanasie, alternatieve behandelingen). “Maar let op,” zegt Engelbertink, “voor alleen het medische deel hoeft je niet naar de notaris. Dat kun je ook voor een paar tientjes laten vastleggen met een medische verklaring, ook wel wilsverklaring genoemd.” Overleg altijd eerst met je huisarts. Daarna kun je een en ander eenvoudig regelen via de site wilsverklaring.info. Of surf naar patientenfederatie.nl, voor het bestellen van een niet-reanimeerpenning.

2 Wanneer stel je het op?

Vaak komt het levenstestament pas in beeld als de diagnose dementie al is gesteld. Alleen is het dan niet meer zo eenvoudig te regelen. Een notaris moet controleren of zijn klant volledig wilsbekwaam is; dat is een hoop gedoe en kost veel tijd. Kortom: regel het nu je nog gezond bent en helder kunt nadenken. Ook als je voor langere tijd naar het buitenland gaat, is een levenstestament handig. Zo kan iemand anders je bankzaken regelen als je drie maanden onder de radar bent.

3 Waarom is het belangrijk?

Als je dement wordt of in een coma raakt, wijst de rechter een bewindvoerder aan. Maar je kunt ook zelf iemand kiezen. Zo voorkom je volgens Engelbertink dat iemand je huis verkoopt als je in een coma ligt. Of dat je krenterige neef – die door de rechter is aangesteld – bepaalt dat je

niet meer naar de kapper mag als je dement bent. “Met een levenstestament houd je zelf de regie in handen.”

4 Wanneer gaat het in?

“Ook dat bepaal je zelf,” zegt Engelbertink. “Het gros van de mensen laat het levenstestament direct ingaan en spreekt met z’n vertrouwenspersoon af: ‘Jij mag namens mij handelen, maar nu ik nog gezond ben doe je niks. En omdat je bevoegd bent, kun je wel postpakketjes voor me ophalen als ik op vakantie ben.’ Je kunt het ook pas laten ingaan na wilsonbekwaamheid. En heel belangrijk: het levenstestament kun je op elk moment wijzigen. Voorwaarde is wel dat je op dat moment nog wilsbekwaam bent. Oftewel: je moet nog in staat zijn je eigen wil te bepalen.”

5 Is het ook nodig als je bent getrouwd?

“Jazeker,” zegt Engelbertink. “Partners die zijn getrouwd in gemeenschap van goederen denken dat ze niets hoeven te regelen. Maar dat klopt niet. Als het huis op naam van jou en je partner staat, en je partner wordt dement, moet jij naar de rechter om het te kunnen verkopen.” Ook voor uitgaven aan bijvoorbeeld een cv-ketel, een nieuwe auto, een vakantie geldt: zonder levenstestament moet je eerst langs de kantonrechter om toestemming te vragen. Dat is heel emotioneel, omdat de rechter dan beslist of je wel of niet op vakantie mag gaan. Je hebt geen zeggenschap meer over je eigen vermogen.

Het levenstestament wint snel terrein. In het eerste kwartaal van 2017 lieten ruim twintigduizend mensen een levenstestament opstellen. Dat is vijfduizend meer dan het jaar ervoor in dezelfde periode.

Bron: Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie.

‘IK WIL NIET DAT ER OP MIJN CREMATIE WORDT GERUZIED’

Ine (71) uit Limburg: “Mijn kinderen hebben ruzie. Al heel lang. Door een opeenstapeling van irritaties, verwijten en misverstanden hebben ze geen contact meer met elkaar. Toen mijn man drie jaar geleden overleed, stonden ze te ruziën op zijn begrafenis. Tijdens de koffietafel vielen er lelijke woorden en vertrok mijn dochter zonder iets te zeggen naar huis. Wat een mooi afscheid moest worden, werd volledig overschaduwed door het conflict tussen mijn zoon en dochter. Ik word nog steeds emotioneel als ik eraan terugdenk. Zelfs op de begrafenis van hun eigen vader konden ze zich niet inhouden. Toen het vorig jaar op mijn verjaardag weer escaleerde, was dat voor mij de druppel. Ik heb een afspraak gemaakt bij de notaris voor het opstellen van een levenstestament. Als ik overleden ben, wil ik geen dienst of koffietafel. Ik wil meteen vanuit mijn huis, of waar ik dan zit, naar het crematorium worden gebracht. Ik heb mijn kinderen niet ontfermd, maar ik wil gewoon niet dat er op mijn crematie wordt geruzied en gescholden. Dat moet niet de laatste herinnering zijn aan mij. Mijn kinderen weten niks van mijn besluit, maar ik denk niet dat ze het heel erg zullen vinden. Vriendinnen vragen weleens: ‘Hoe moeten wij dan afscheid van je nemen?’ Ik heb voorgesteld dat ze met een klein groepje bij elkaar komen om koffie te drinken. Iedereen mag op zijn eigen manier afscheid nemen, zonder ruzie, zonder boosheid. Zo wil ik graag gaan.” ▶

De naam Ine is wegens privacyredenen gefingeerd.

ALLES WAT
JE MET JE HART
VASTLEGT, IS
VAN WAARDE

‘Laat niet alleen spullen, maar ook levenslessen na’

Natuurlijk is het goed om na te denken over de verdeling van geld en waardevolle erfstukken. Maar een mens is meer dan het aantal nullen op zijn bankrekening. Minstens zo belangrijk is de vraag: wat wil je de achterblijvers meegeven? Hoe wil je straks worden herinnerd? Filosoof en schrijver Minne Buwalda pleit voor een geestelijke nalatenschap.

Een geestelijke nalatenschap, regel je dat ook via de notaris?

“Nee, dat kun je gewoon zelf regelen. Zo’n miljoen mensen zijn bezig met het schrijven van hun levensverhaal, in de hoop op een literair succes. Er valt iets voor te zeggen om de ambitie een bestseller te schrijven om te buigen tot het schrijven van je geestelijke nalatenschap.”

Een soort autobiografie?

“Zo zou je het kunnen zien. Als mensen ouder worden, gaan ze vaak nadenken over hun materiële nalatenschap, het geestelijke stuk wordt dan vergeten. Terwijl je niet alleen een antieke klok en vakantiehuis wilt nalaten, maar ook – of misschien wel liever – wijsheid, humor en liefdevolle gedachten. Het ligt dan voor de hand een levensverhaal te schrijven, maar het kunnen ook video- of geluidsopnamen zijn.”

Hoe pak je het aan?

“Veel mensen beginnen chronologisch te schrijven, maar dat levert vaak alleen wat feiten op. Je kunt beter schrijven over wie je bewonderde of op wie je koste wat kost niet wilde lijken. Of ga schrijven over karaktereigenschappen die je goed hebt ontwikkeld of juist te weinig aandacht hebt gegeven. Als je nadent over dit soort vraagstukken, levert dat een karakteristieker verhaal op dan wanneer je enkel feiten optekent. Een levensverhaal is voor

nabestaanden van grote waarde. Lezen over anekdotes die belangrijk voor iemand waren, geeft de intimiteit waarnaar achterblijvers op zoek zijn.”

Hoe is het voor de autobiograaf om in z’n eigen leven te graven?

“Het geeft inzicht. In die zin werkt het twee kanten op. Als je terugblijkt en schrijft over zaken die belangrijk voor je zijn, levert dat niet alleen een waardevol document op voor je nabestaanden, maar ook voor jezelf. Je gaat scherper zien wat je nou écht belangrijk vindt in het leven en waarvoor je nog wilt knokken in de tijd die je rest.”

Schrijven of typen?

“Waar je je het meest vertrouwd bij voelt. Mijn vader heeft op het einde van zijn leven wat zaken op papier gezet. Ik ben heel blij dat hij dat met de hand heeft gedaan. Ik ken dat handschrift, en dat maakt de tastbaarheid van hem heel écht als ik het lees. Neem er de tijd voor, adviseer ik mensen altijd. Een levensverhaal hoeft niet in één keer af. Het hoeft niet chronologisch, het kunnen ook losse fragmenten en anekdotes zijn. Alles wat je met je hart opschrijft en vastlegt, kan voor nabestaanden van grote waarde zijn. Het is alsof de overledene op papier weer eventjes tot leven komt.”

Minne Buwalda schreef *Het verhaal dat je nalaat. Over leven en schrijven, zingeven en doorgeven* (€ 17,50, Uitgeverij Theoris).

Leestip

* *Het levenstestament* van Ina Houwing & Saskia Mos-van Gool. Dit toegankelijke, informatieve boekje stoomt je helemaal klaar voor een gesprek met de notaris. Uitgave van de Consumentenbond; € 16,30 voor leden Consumentenbond, € 20,30 voor niet-leden.

* *Zo doe je dat, je levensverhaal schrijven* van Brenda van Es. De auteur geeft je opdrachten om stapsgewijs tot een structuur te komen voor je boek. Bovendien heeft ze een groot aantal schrijftips om je levensverhaal helder, meeslepend en krachtig op papier te zetten. € 21,95 (100 Jaar na vandaag). ■